

המפריעים התמידיים שיש בעבודת ה', הם הגורמים העיקריים להתעלות העקבית בתורה ויר"ש!!!

יעקב לא בחר בזו הדרך, אלא כך גלגלה ההשגחה שגדילתו וגדלותו תהיה באופן הזה של דרך עשיו אחיו, ובאמת יעקב אבינו לא מצליח להתנתק מעשו אחיו, והדבר ממשיך כביכול ללוות אותו עד כדי רדיפה ממש.

« על איזה תכונה מרמזת שמו של הס"מ? »

הכלי יקר כותב, וכך הסכימו רוב המפרשים, כי שרו של עשו נקרא סמאל, כל חפצו וישעו לסמא עיני האדם, ולהכותו בעורו ולעשותו סומא מעין השכלי, עד אשר לא יוכל הרואה לראות במראות האמת לבא ולראות פני ה' ולבוא בסוד ה' ליראיו בסתרי התורה, כי הוא השטן, הוא מלאך המות, הוא יצר הרע (בב"ב ט"ז).

ומבואר בחז"ל, שאותו שר שנאבק עם יעקב עד עלות השחר היה לא אחר מאשר שרו של עשו, אשר בו טבועים כוחות הרע, המבקשים לסמא את עיני האדם שלא יוכל לראות בסתרי תורה כדברי הכלי יקר.

נמצא, שמאבקו של יעקב עם שרו של עשו, היה מאבק גורלי על כל עצם עיקר חייו, לא חייו הגשמיים אם יחיה או ימות, אלא מאבק איתנים על חיי הרוח חיי התורה, האם יזכה להמשיך לראות באור האמת את אור העליון, באור של תורה לפי גודל ועומק השגתו במסירות נפשו משך שנים בהיותו יושב אהלים, או שמא יצליח אותו שרו של עשו לפגוע בעין השכל הרוחניות של יעקב אבינו ח"ו.

למדנו כאן את אותו ענין, שיעקב מבקש להמשיך להתעלות בתורה ובעבודת ה' לראות באור יקרות ע"י אור האמת הנצחי לגדול ולהתעלות, ושרו של אחיו עשו מנסה לפגוע בכל עיקר ויסוד מהותו של יעקב אבינו. זה עיקר גדול לדורות אשר יסודו שייך לעיקר ולמהות גדלות יעקב ומציאות חייו כאן בעולם הזה שאור חייו הם חיי הרוח.

גם במיתתו לא עזבו עשו ליעקב כפי שמובא בחז"ל (סוטה יג): בענין קבורת יעקב אבינו ע"ה "וז"ל הגמ': "...כיון שהגיעו למערת המכפלה אתא עשו קא מעכב וכו' (-בא עשיו והיה מעכב לקברו), אמר להו, הבי לי איגרתא (- תביאו שטר מכירה), אמרו ליה, איגרתא בארעא דמצרים היא (-השטר נמצא במצרים), ומאן ניזיל, ניזיל נפתלי דקליל כי איילתא (-ומי ילך להביא אותו, נפתלי ילך, שהוא קל לרוץ כמו אילה) דכתיב נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר (בראשית מט, כא), א"ר אבהו, אל תקרי אמרי שפר אלא אמרי ספר".

"חושים בריה דדן תמן הוה (-חושים' בנו של דן היה שם) ויקירן ליה אודניה (-היה לו קשה לשמוע מחמת חרשותו), אמר להו, מאי האי (-מה זה, כלומר מדוע מחכים), ואמרו, קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים (-עשיו מעכב עד שיבא נפתלי ויביא את שטר המכירה), אמר להו, ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון (-וכי עד שנפתלי יבא יהא אבא מונח כאן בבזיון). שקל קולפא מחייה ארישא (-לקח מקל והכה על ראשו של עשיו), נתן עיניה ונפול אכרעא דיעקב (-נקרו עיניו ונפלו על כרעיו של יעקב), פתחינהו יעקב עיניה ואחיך (-פתח יעקב את עיניו וחייך), והיינו דכתיב ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע (תהלים נח, יא)".

« מדוע היתה הבכורה צריכה להגיע ליעקב דרך עשיו? »

כתוב בפרשה ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם (בראשית כה, כו), ובפירש"י "וידו אוחזת בעקב עשו, פי', סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו". לימוד גדול לדורות מלמדת אותנו התורה בדרשה מופלאה זו, אשר תחילתה בלידת יעקב ועשו וסופה במיתתם באותו יום בשנה, כפי שאמרו חז"ל מעשה אבות סימן לבנים.

גדילתו וגדלותו של יעקב אבינו ע"ה היתה דוקא דרך עשו אחיו, במהלך מחושב ועמוק לאורך כל דרך חייהם של יעקב ועשו בני יצחק, שכל התקדמותו של יעקב והתרוממותו כביכול תהיה דרך עשו אחיו באופנים שונים.

בתחילה כשנולדו מספרת התורה שיעקב יצא כשידו אוחזת בעקב עשו אחיו ובאה בזה התורה ללמדנו סימן, שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו כדברי רש"י, היינו שהמלכות בעצם התחילה אצל עשו אלא שלא יספיק עשו לגמור מלכותו עד שבא יעקב ויטלה הימנו, עד כדי ששמו של יעקב נקרא על שם אותה אחיזה בעקב, כפי שאומרת התורה ויקרא שמו יעקב, ובודאי הדבר מצריך התבוננות.

מן השמים גלגלו שהבכור לא יהיה יעקב אלא דוקא עשו, ושתמכר הבכורה מעשו ליעקב, ואכן יעקב קנה את הבכורה מעשו, והדברים מופלאים אם אכן הבכורה היתה מיועדת ליעקב מדוע לא גלגלו מן השמים שיעקב יהיה הבכור מלכתחלה.

כמו כן מצינו בענין הברכות שבירך יצחק אבינו את בניו קודם מיתתו, נאמר בתורה שמתחילה היתה התכנית לתת את הברכות לעשו, אלא שבא יעקב בעצת אמו רבקה והקדים את עשו אחיו וקיבל את הברכות במקום עשו אחיו.

והנה לכאורה במבט שטחי נראה שהברכות היו מיועדות לעשו, שהרי זו היתה כוונת אביהם הגדול יצחק, ואף מן השמים היה נראה בפשטות ששפע מיוחד זה מכח ברכתו של יצחק היה מיועד לעשו, אלא שבא יעקב וכביכול חטף את הברכות מעשו, עד כדי שאחר שהוברר הדבר ליצחק כששמע את צעקתו הגדולה של בנו עשו אמר יצחק לעשו בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (בראשית כו, לה), הנה רואים אנו שוב, כי יעקב זכה לגדולה ולברכות כביכול דרך עשו אחיו, ויש לתת את הדעת על כך.

אותו ענין שכביכול זכה יעקב לגדולה וברכה דרך עשו אחיו מוצאים אנו שוב בנישואי יעקב, כמו שמובא ברש"י על הפסוק ועיני לאה רכות (בראשית כט, יז), שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכתה, שהיו הכל אומרים, שני בנים לרבקה ושתיה בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן.

ובכל זאת, לבסוף יעקב אבינו מקבל אף את לאה, אף על פי שכביכול היתה מיועדת לעשו, וזוכה להעמיד ממנה שבטי י-ה. הנה נראה שזכה יעקב לקבל זכיה גדולה שיש לה משמעות גדולה ועמוקה לדורות, דרך עשו אחיו.

"באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה דכתיב למה אֶשְׁכַּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד (בראשית כז, מה), ואע"ג דמיתתן לא ביום אחד הוי, קבורתן מיהא ביום אחד הואי (-ואע"פ שמיתתם לא היה ביום אחד, קבורתם היתה ביום אחד), "עכ"ל הגמ'.

נמצאנו למדים כי לא רק שהיה יעקב אבינו ע"ה צריך לעבור כברת דרך ארוכה לחיות בצל הרשע אל מול הנסיונות מעשו אחיו, אלא אף במיתתו וקבורתו היה עשו אחיו מעכבו ומפריעו מלילך לבית עולמים במנוחה, ועד שלא נערף ראשו ונתגלגל למערה לא יכל לו, בדברים אלו ודאי טמון בהם לימוד גדול לדורות על דרך הגדילה הרוחנית בתורה ובעבודת ה' של יעקב אבינו.

הנה לא רק שבמיתתו הותיר עשו רושם גרוע על יוצאי חלציו של יעקב אבינו ע"ה, אלא אף הותיר חותם של רדיפה לכל הדורות על בני יעקב יוצאי חלציו, עד ימינו. וכפי שנאמר וַיִּצְבֹּק אִישׁ עִמּוֹ וּגְוִי וַיִּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּצַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבֹקוֹ עִמּוֹ (בראשית לב, כו). המלאך שהוא שרו של עשו רואה שאינו יכול להרע ליעקב, מוצא לו מקום אשר יוכל להתגדר בו להרע והוא ירך יעקב.

מה משמעות פגיעה זו ביעקב ומדוע דוקא ירך, הנה הרמב"ן מבאר על הפסוק וַיִּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ (בראשית לב, כו), בזה"ל: "מלאכיו גבורי כח עושי דברו, ועל כן לא יכול לו המלאך להזיקו, כי לא הורשה רק במה שעשה עמו להקע כף ירכו, ואמרו בבראשית רבה (עו, ג) 'נגע בכל הצדיקים שעתידין להיות ממנו' וכו'" עכ"ל.

מבואר מדברי הרמב"ן, שאכן שרו של עשו אף שלא הצליח לפגוע ביעקב עצמו מכל מקום הצליח לפגוע בירך יעקב דהיינו בתולדותיו הבאים אחריו בדורות הבאים, ובאמת עד ימינו סובלים אנו מאותו עשו שמבקש ללא הפסק להצר את צעדינו של צאצאי יעקב אבינו.

מכל זה אנו לומדים לימוד גדול, שאל לו לאדם לחשוב שלזכות ברוחניות הוא דבר שעולה לאדם בנקל, כלאחר יד, או בהשתדלות קלה. כדי להתרומם בעבודת ה' צריך עבודה רבה אשר טמון בה מאבקים גדולים, מאבקים נגד כוחות הרע והרשע, נגד עשו נגד שרו של עשו אשר נלחם בנו עד היום.

גדילתו של יעקב אבינו ע"ה במלכות, בבכורה ובברכות, היו דוקא דרך מאבקים מול עשו הרשע, כיון שלזכות למדרגות רוחניות ללא נסיונות והתמודדות קשה אין ערובה שיצליח להשתמר הדבר אצל האדם. עיקר הקנין הרוחני של אדם נקנה לו דוקא מתוך ההתמודדות והנסיונות שהרי בכך לא רק שמתעלה אלא אף מבוטל ומפקיע את אותו כח המעכב מבפנים ומכריז שעל אף הכרותו עם המעכבים עומד מולם כחומה בצורה לבטלם, ולהמשיך להתרומם זהו שאמר יעקב עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, שמירת המצוות בצל לבן הרשע הוא שמירה אחרת.

« מדוע עשיו כל הזמן כרוך סביב יעקב ועומד בדרכו?! »

כתוב וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לֵה' לִנְכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' (בראשית כה, כא). לידת יעקב אבינו ע"ה היתה בנס, כי יצחק ורבקה שניהם עקרים היו (יבמות סד), והגאון רבי אליהו דסלר זצ"ל (בספרו מכתב אליהו ח"ד ע' ל"ז) מבאר, שזה בא ללמדנו שהתכלית הרוחנית אינה יוצאת לפועל על פי דרך טבע בעוה"ז, אלא לעולם בנס היא עומדת.

אולם קשה להבין, התיינה יעקב, שממנו יצאו י"ב שבטים שמהם נבנה כלל ישראל, אבל עשו, הרי ידוע שרשע גמור היה עד שמא"ל

השטן עצמו היה שרו, איך אפשר להבין שגם הוא יולד באותו נס, ומה הצורך בזה.

הנה מהפסוקים בנתינת הברכות ליעקב מתבאר שהברכות יכולות להתבטל מיעקב, כמו שאמר יצחק לעשו וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּרְדּוּ וּפְרַקְתָּ עָלוֹ מֵעַל צְוֹאֲרֶךְךָ (בראשית כז, מ).

וכתב על זה ברש"י וז"ל: "כלומר, כשיעברו ישראל את התורה, ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל, וּפְרַקְתָּ עָלוֹ מֵעַל צְוֹאֲרֶךְךָ", עכ"ל. הרי שהברכות שקיבל יעקב תלויות בזה שיקיימו ישראל את התורה.

ועוד מבואר בתרגום ירושלמי בזה"ל: "וכד ימנעון גרמיהון בנוי דיעקב דלא למלעי באורייתא ולא למיטר פקודא (-כאשר בני ישראל ימנעו את עצמם שלא יעמלו בתורה ולא יקיימו מצוותיה), הא בכך תהוי פריק ניר שעבודיהון מעלוי צווארך (-בוזה ישתחרר עולם מעל צווארך)". הרי שהוסיף שקיום הברכות אצל יעקב תלוי באם יהיו ישראל עוסקים בתורה ומקיימים מצוותיה, ואם לא יעשו כן יתבטלו הברכות מהם.

וביותר מבואר בלשון הגר"א (הגדה של פסח פיוט חד גדיא), שלא רק שיתבטלו הברכות מישראל, אלא יעברו ויתקיימו אצל עשו. שכתב וז"ל: "כאשר תריד ופרקת עולו, אז הברכות בידך".

אבל עיין יסוד נפלא שכתב הרי"א חבר ז"ל (בספר אור תורה ביאור על ספר מעלות התורה סי' ל"ג), זה מה שנמשל עשו לקש, שהוא שומר לחיטה, מפני שכל מציאותו של עשו בעולם הזה שומר לישראל שהם עיקר הפרי, ולהיות להם רצועת מרדות, שאין לעשו שום מציאות בעולם הזה, מאחר שנולד מיצחק ורבקה שעקרים היו, וישראל חיותם בתורה, ועשו נברא להיות גדר סביבו לבל יפרוץ את הגדר, וכשפוסק מן התורה אז ניתן לעשו שליטה.

הרי מבואר בדבריו, דיסוד הענין של 'והיה כאשר תריד' הוא, שכל מציאותו של עשו הוא להיות שומר ורצועה ומרדות לישראל, שע"ז יקיימו ישראל את התורה והמצוות, וזהו כל זכות קיומו של עשו בעולם, ולכן מיד כאשר תריד ואין ישראל מקיימים חובתם בעולמם, מיד ופרקת עולו מעל צווארך.

הרי שגם עשו הוצרך להיוולד על ידי נס, כי אין לו מצד עצמו זכות אלא משרת לישראל שבו תלויה תכלית הבריאה. ושימוש זה יכול להיות בשני אופנים, א', רצועת מרדות להענישם כשיעברו ישראל על דברי תורה, כדכתיב והיה כאשר תריד ופרקת עולו. ב', שהוא ישמש שומר לפרי באופן חיובי, להיות עבד ועזר לישראל כדכתיב וְאֵת אֶחָיֶךָ תַּעֲבֹד (שם), וזה כאשר ישראל דבוקים לתורה.

"... דיסוד הענין של

'והיה כאשר תריד'

הוא, שכל מציאותו

של עשו הוא להיות

שומר ורצועה

ומרדות לישראל,

שע"ז יקיימו ישראל

את התורה והמצוות,

וזהו כל זכות קיומו

של עשו בעולם,

ולכן מיד כאשר

תריד ואין ישראל

מקיימים חובתם

בעולמם, מיד ופרקת

עולו מעל צווארך..."

« מדוע נולדו יעקב ועשיו כתאומים?! »

ונסיים בדברי חזוק נפלאים שכתוב בריטב"א (סוף פסחים, בפירושו על הגש"פ ד"ה ואתן ליצחק). על הפסוק וַיִּמְלֹא יַמִּיהָ לְלֶדֶת וְהָיָה תוֹמָם (בראשית כה, כד), שלכא' וצ"ב מדוע נולדו יעקב ועשו כתאומים.

ומבאר, כי רבים יענו ויאמרו אין ביכולתי לעסוק בתורה ועבודה, כי מה אעשה שלא נולדתי לאב ואם צדיקים כפלוגי הצדיק, או יאמרו מה אעשה ולא נולדתי בעת ששלט מזל טוב כזמן לידתו של פלוני, או במקום שנולד צדיק פלוני.

לזה עשה הקב"ה שיהיו יעקב ועשו תאומים שנולדו לאותם אב ואם באותו המזל ובאותו המקום, ואעפ"כ זה פירש לרשעו וזה פירש לתומו וצדקתו, ללמדך, שלא הטבע גורם ולא המקום גורם כי אם רצונו ועבודתו של אדם הוא הקובע האם יהא כיעקב אבינו או כעשו אחיו.